

УДК 332.2

АНАЛІЗ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Г.І. Грещук

кандидат економічних наук

доцент кафедри геодезії і геоінформатики

Львівський національний аграрний університет

У статті здійснено аналіз структури власності земель сільськогосподарського призначення та динаміки структури сільськогосподарських угідь України. Встановлено, що більша половина земель сільськогосподарського призначення перебуває у власності сільськогосподарських товаровиробників на правах оренди. Здійснено аналіз розподілу сільськогосподарських товаровиробників за розмірами землекористувань, що дало змогу виявити перевагу товаровиробників, які користуються площею понад 100 га. На основі інформації про динаміку виробництва валової продукції у сільському господарстві та застосування мінеральних добрив доведено, що позитивна динаміка ефективності у сільському господарстві переважно забезпечується за рахунок інтенсифікації використання земельних ресурсів. Проаналізовано динаміку застосування мінеральних добрив та поширеність деградаційних процесів у ґрунтах, а також встановлено негативну динаміку балансу поживних речовин.

Ключові слова: землі сільськогосподарського призначення, ґрунт, аналіз, еколого-економічні характеристики, земельні відносини, реформа, деградація.

.....

Землі сільськогосподарського призначення є об'єктом постійних дискусій, щодо методів та ефективності їх використання в агросекторі країни. Наслідки невдалої реалізації земельної реформи та інтенсивне антропогенне навантаження на земельні ресурси призвели до низки еколого-економічних проблем процесу сільськогосподарського землекористування. Водночас з кожним роком питання світової продовольчої безпеки набуває все більшої ваги. Безсистемність перерозподілу та використання земель у сільському господарстві з кожним роком погіршує якісні показники ґрунтового покриття та знижує економічну ефективність сільськогосподарських угідь. Варто погодитись з одностайною думкою провідних вчених, що нинішні методи використання земель сільськогосподарського призначення не зможуть забезпечити збалансоване землекористування без використання науково обґрунтованих методів реформування та використання земельних ресурсів [1; 2].

Проблеми земельних відносин під час проведення земельної реформи розкривали у своїх працях такі вчені, як В.П. Галушко, Б.М. Данилишин, Д.С. Добряк, А.Г. Мартин, Л.Я. Новаковський, М.Г. Ступень, А.М. Третяк, М.М. Федоров та ін. Дослідженню проблем сільськогосподарського землекористування з урахуванням еколого-економічних критеріїв присвячено праці вітчизняних вчених І.К. Бистрякова, Д.І. Бабміндри, В.М. Будзяка,

Г.Д. Гуцуляка, Й.М. Дороша, Т.О. Євсюкова, О.І. Коваліва, А.М. Шворака, О.І. Шкуратова та ін. Визначаючи внесок науковців і практиків у розвиток земельних відносин у сільському господарстві, необхідно визнати відсутність системи раціонального сільськогосподарського землекористування. Оскільки подальша трансформація земельних ресурсів буде проходити крізь призму ринкових відносин, забезпечення балансу еколого-економічних інтересів землекористувань у сільському господарстві залишається одним із актуальних завдань сьогодення.

Метою роботи є комплексний еколого-економічний аналіз та характеристика кількісних та якісних показників земель сільськогосподарського призначення.

Процес землекористування в умовах ринкового середовища, проходить в період земельної реформи, завершення якої не відбудеться без повноцінного ринку земель сільськогосподарського призначення. Головною метою земельної реформи був пошук ефективного власника земельних ділянок та прозорий процес їх приватизації. Однак станом на початок 2017 р. у приватній власності налічувалось 74,8% земель сільськогосподарського призначення [3], але ці землі переважно не використовуються особисто власниками, а здані в оренду для ведення товарного сільськогосподарського виробництва. Структура форм власності (рис. 1), підтверджує перевагу приватної власності на

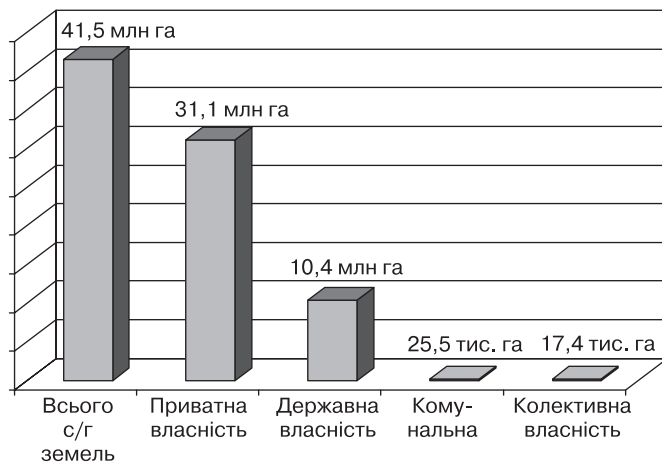


Рис. 1. Структура власності земель сільськогосподарського призначення України (станом на 01.02.2017 р.)

Джерело: за даними Держгеокадастру України.

землі сільськогосподарського призначення, 31,1 млн га з 41,5 млн га належить саме Українським громадянам. Та слід зазначити, що не дивлячись на затяжний період земельної ре-

форми в Україні ще залишилось 17,4 тис. га земель сільськогосподарського призначення колективної власності.

Площа сільськогосподарських земель становить 42,7 млн га, або 70% площі усієї території країни, а площа ріллі — 32,5 млн. га, або 78,4% усіх сільськогосподарських угідь. Структура угідь за період земельної реформи істотно не змінилась, але слід звернути увагу на високий показник сільськогосподарської освоєності. Сільськогосподарські угіддя становлять близько 19% загальноєвропейських, у тому числі рілля — близько 27%. Показник площі сільськогосподарських угідь у розрахунку на одну особу є найвищим серед європейських країн і становить 0,9 га, у тому числі 0,7 га ріллі (середній показник європейських країн — 0,44 і 0,25 га відповідно) [3]. У табл. 1 наведено динаміку площ сільськогосподарських угідь з 1990–2017 рр. у якій можна спостерігати тенденцію до зниження рівня сільськогосподарської освоєності, але цей показник й надалі залишається поза науково обґрунтованими межами.

Таблиця 1

Динаміка структури сільськогосподарських угідь України, тис. га

Роки / частка	Види сільськогосподарських угідь				
	Всього	Рілля	Багаторічні насадження	Сіножаті та пасовища	Перелоги
1990	42 030,3	33 570,8	1 058,0	7 396,5	5,0
% від загальної площі	100,0	79,9	2,5	17,6	0,01
1995	41 852,9	33 286,2	1 037,9	7 523,8	5,0
% від загальної площі	100,0	79,5	2,5	18,0	0,01
2000	41 827,0	32 563,6	931,9	7 909,9	421,6
% від загальної площі	100,0	77,9	2,2	18,9	1,0
2005	41 722,2	32 451,9	900,5	7 950,5	419,3
% від загальної площі	100,0	77,8	2,2	19,1	1,0
2010	41 576,0	32 476,5	896,5	7 892,8	310,7
% від загальної площі	100,0	78,1	2,2	19,0	0,7
2014	41 511,7	32 531,1	892,9	7 848,3	239,4
% від загальної площі	100,0	78,4	2,2	18,9	0,6
2015	36 452,1	31 131,0	789,1	7 848,3	131,5
% від загальної площі	100,0	85,4	2,2	12,0	0,4
2016	41507,9	32541,3	892,4	7 848,3	233,7
% від загальної площі	100,0	53,9	1,5	13,0	0,4
2017	41507,9	32541,3	892,4	7 848,3	233,7
% від загальної площі	100,0	53,9	1,5	13,0	0,4

Джерело: дані Держгеокадастру України.

Приватна власність на землю є переважною формою власності більшості розвинених країн світу, в Україні завдяки розвитку земельної реформи державі належить лиш 10,4 млн га (25%) земель сільськогосподарського призначення.

Нині більше 60 % земель сільськогосподарського призначення орендовані сільськогосподарськими товаровиробниками (рис. 2) і лиш 29% обробляються власниками. За даними Держгеокадастру, станом на 01.11.2017 в Україні укладено 4,9 млн договорів оренди земельної частки (паю), із них із фермерськими господарствами — 0,75 млн договорів. Більшість договорів (2,3 млн) укладено терміном на 8–10 років [4].

Сучасні орендні відносини у сільському господарстві спонукають лиш економічне зростання сільськогосподарських товаровиробників і з кожним роком збільшуються площі великих сільськогосподарських підприємств (агрохолдингів). Нині в Україні господарства площею до 100 га займають 0,9 млн га, а господарства, які займають площі більше 10 тис га займають площу 3,5 млн га (рис. 3). Така ситуація говорить нам про перевагу великомасштабного сільськогосподарського виробництва над дрібним вузькоспеціалізованим фермерським господарством.

Причинами укрупнення аграрних виробників є те, що сумарний земельний банк найбільших агрохолдингів з банком землі понад 10 тис га зріс із 6,1 млн га (32% посівної площі) у 2010 році до 7,3 млн га (39% посівної площі) у 2016 році [5]. Аграрні холдинги зацікавлені у виробництві значних обсягів товарного зерна та олійних культур, на які є постійний попит на світових

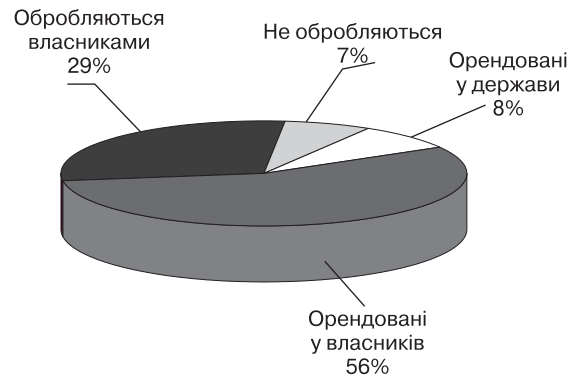


Рис. 2. Форми використання земель сільськогосподарського призначення України (станом на 01.02.2017 р.)

Джерело: за даними Держгеокадастру України.

ринках. Вирощування цих культур порівняно з овочівництвом, садівництвом і тваринництвом вимагає менше інвестицій і робочих рук, забезпечує швидший оборот капіталу.

Нинішні реалії демонструють інтенсивне використання земельно-ресурсного потенціалу у сільському господарстві без дотримання науково обґрунтованих норм і правил їх використання. Це призводить до стрімкої деградації ґрунтів. За останні 100 років вміст гумусу в ґрунтах зменшився на третину — із 4,2 до 3,2%. Основні причини деградації: недотримання сівозмін, вирощування гумусовитратних культур кілька років поспіль, або з мінімальним розривом [6].

У табл. 2 наведено динаміку посівних площ основних сільськогосподарських культур, яка демонструє значне збільшення площ таких культур як соняшник, соя, ріпак. Надання

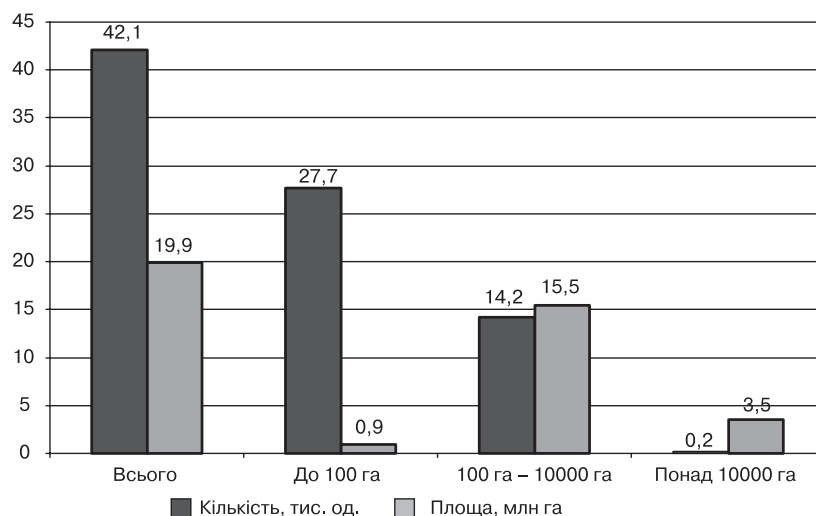


Рис. 3. Розподіл сільськогосподарських товаровиробників за розмірами землекористувань (без врахування ОСГ), (станом на 01.02.2017 р.)

Джерело: за даними Держгеокадастру України.

Таблиця 2

Посівні площі за видами сільськогосподарських культур у господарствах усіх категорій, тис. га

Роки	Сільськогосподарські культури						
	Зернові та зернобобові культури	Бурак цукровий фабричний	Олійні культури	Соняшник	Льон довгунець	Соя	Ріпак та кольза
1990	14583,4	1607,2	1851,0	1635,9	172,5	92,6	89,7
1995	14152,1	1475,0	2106,5	2019,8	97,8	24,7	49,1
2000	13646,5	855,6	3256,3	2942,9	23,4	64,8	214,3
2005	15004,8	652,2	4528,7	3742,9	25,5	438,5	207,4
2010	15090,0	500,9	6744,9	4572,5	1,3	1076,0	907,4
2011	15723,8	532,4	6859,4	4739,2	1,7	1134,2	870,0
2012	15449,0	458,4	7353,0	5194,1	2,2	1476,4	566,0
2013	16209,9	279,8	7554,8	5051,3	1,6	1369,9	1017,4
2014	14800,8	331,0	8082,4	5256,5	1,5	1805,8	881,6
2015	14738,4	237,4	8074,3	5104,6	2,0	2158,1	682,4
2016	14401,2	292,4	8522,1	6073,4	1,7	1869,4	455,1

Джерело: сформовано за даними Держстату України.

переваги саме таким сільськогосподарським культурам є пагубним для ґрунтового покриву, адже вони виносять значну кількість поживних речовин з ґрунту. Слід додати, що за даними Державної служби статистики, наприклад посівні площі ріпаку (у 2016 році) в господарствах населення становили 13,6 тис га, фермерських господарств — 81,4 тис га і 441,5 — у сільськогосподарських підприємствах. Схожа ситуація з посівними площами соняшника та сої. Отже нинішня структура посівних площ сільськогосподарських культур вимагає наукового обґрунтування та контролю відповідальних органів влади.

Не зважаючи на високий рівень розораності та недотримання раціональних методів чергування сільськогосподарських культур виробництво валової продукції сільського господарства має позитивну динаміку (рис. 4).

Позитивна динаміка ефективності у сільському господарстві забезпечується переважно за рахунок інтенсифікації використання земельних ресурсів, а не раціоналізації структури ведення сільського господарства. Це призводить до прояву ефекту втрачених вигод для майбутніх поколінь, а також до зниження родючості ґрунтів у найближчій перспективі [7]. В Україні близько половини орних земель еродовані, а рі-



Рис. 4. Виробництво валової продукції сільського господарства в Україні, млн грн (у порівнянних цінах 2010 р.)

Джерело: сформовано за даними Держкомтату України.

Таблиця 3

Застосування мінеральних добрив у землеробстві України

Роки	Внесено мінеральних добрив на 1 га, кг д.р.			
	Азотних (N)	Фосфорних (P ₂ O ₅)	Калійних (K ₂ O)	Усього NPK
1986–1990	65	41	42	148
2011	48	11	9	68
2012	50	12	10	72
2013	55	13	11	79
2014	57	13	12	82
2015	55	12	12	79
2011–2015	53	12	11	76
2016	67	16	13	96

Джерело: за даними ДУ «Інститут охорони ґрунтів України».

вень розораності, що сягає 57% не є екологічно допустимий і повинен становити 40% (в США цей показник на рівні 25%, Франції — 38%). Водною і вітровою ерозією щороку виноситься в середньому 15 т/га родючого ґрунту. Деградація ґрунту обумовлюється також зменшенням норми внесення органічних добрив (гною) за останні 25 років більше, ніж у 17 разів. Використання у якості органічних добрив рослинних решток не повною мірою компенсує погіршення структури і родючості ґрунту [6].

Також слід підкреслити, що сільськогосподарські товаровиробники переважно використовують азотні добрива, що призводить до порушення структури поживних речовин у ґрунтах. Лише за останні п'ять років обсяги внесення азотних добрив становили близько 2/3 від загального обсягу внесення добрив [8] (табл. 3).

Порушення науково обґрунтованих норм і правил у процесі землекористування стало причиною значної кількості деградаційних процесів земель сільськогосподарського призначення. До найпоширеніших процесів деградації сьогодні належить підкислення ґрунтів та поступове зниження їх родючості. Така ситуація в майбутньому призведе до зниження показників урожайності та погіршення якості сільськогосподарської продукції, зумовленої підвищенням вмісту нітратів.

Надмірне антропогенне навантаження на земельні ресурси призвело до надмірного забруднення ґрунтового покриву внаслідок застосування мінеральних добрив і хімічних засобів захисту сільськогосподарських культур. Масштаб забруднень є доволі значним, зокрема на територіях, де були порушені агротехнічні вимоги щодо застосування отрутохімікатів, добрив і засобів захисту рослин. Використання та

обсягати внесення хімічних добрив у сільському господарстві потребує додаткового контролю для забезпечення збалансованого ведення систем землеробства [9]. В іншому випадку необґрунтоване використання засобів хімічного виробництва спричинить забруднення ґрунтового покриву, довкілля і в першу чергу — продукції сільськогосподарського виробництва.

Збільшення обсягів сільськогосподарського виробництва завдяки використанню засобів хімізації, проведенню меліоративних робіт, інтенсифікації агротехнологій, розширенню комплексної механізації обробітку культур призвело до появи низки нових проблем: засолення, закислення, переуцілювання та підтоплення ґрунтів; посилення водної та вітрової ерозії; накопичення в ґрунтах та прилеглих водоймах хімікатів, порушення функціонування природних екосистем, скорочення біорізноманіття. Наукові дослідження ННЦ «Інститут ґрунтознавства та агрохімії ім. О.Н. Соколовського НААН» показали результати [10], відповідно до яких найпоширеніші та одночасно найнебезпечнішими деградаційними процесами земель сільськогосподарського призначення є водна і вітрова ерозія, підкислення ґрунтів та забруднення ґрунтів (табл. 4).

Методи виробництва сільськогосподарської продукції в Україні гостро поставили питання збереження екологічного природного балансу і потенціалу ґрунтів. За роки незалежності (1990–2014 рр.) на території нашої країни індекс родючості ґрунту, який визначається на основі вмісту гумусу в орному шарі, знизився з 1,00 до 0,70 (рис. 5). Якщо продовжити надалі обробіток культур на ділянках, які піддаються ерозії відбудеться зниження потенційно можливої врожайності зернових культур на 5–12 ц/га.

Таблиця 4

Поширеність деградаційних процесів у ґрунтах України

Тип деградації земель	Площа земель, що зазнали деградації, млн га	% від загальної площі країни
Вітрова ерозія	13,3	22,0
Водна ерозія	19,4	32,1
Комплексна ерозія	2,1	3,4
Підкислення ґрунтів	10,7	17,7
Засолення ґрунтів	1,7	2,8
Осолонцювання ґрунтів	2,2	3,5
Зсуви	0,2	0,3
Забруднення ґрунтів	12,1	20,0
Підтоплення земель	7,2	12,0
Порушення земель	0,2	0,3

Джерело: сформовано за даними ННЦ «Інститут ґрунтознавства та агрохімії ім. О.Н. Соколовського НААН».

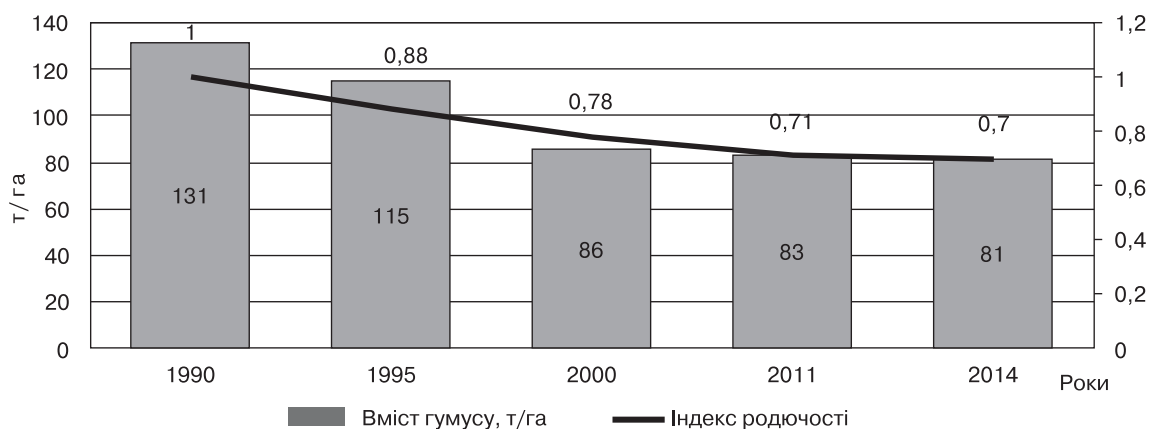


Рис. 5. Стан ґрунтового покриву України за індексом родючості

Джерело: побудовано за даними Національного інституту стратегічних досліджень [11].

Баланс гумусу в ґрунтах з кожним роком знижується (рис. 6). У наслідок відсутності комплексу науково обґрунтованих заходів з відновлення сільськогосподарських земель відбувається постійна зміна балансу поживних речовин у ґрунтах. Як видно з рис. 6 за останні десять років баланс гумусу вважається гостродефіцитним, його щорічні втрати становлять 0,1–0,6 т/га.

На зниження родючості ґрунтів також впливає від'ємний баланс поживних елементів (рис. 7), який зумовлений недостатнім і необґрунтованим застосуванням органічних та мінеральних добрив, а також недотриманням сівозміни. У період інтенсивної хімізації (1976–1990 рр.) спостерігався позитивний баланс поживних речовин (на 20–30 кг/га вище від рівноважного). Проте протягом останніх двох десятиліть що-

річно фіксується негативне сальдо балансу поживних речовин у ґрунтах. Все це призвело до того, що нинішній рівень застосування добрив не забезпечує потреб більшості сільськогосподарських культур. Наприклад, під урожай 2008 р. було внесено 57 кг/га елементів живлення, а з ґрунту використано 210 кг/га, зокрема азоту — 85, фосфору — 33 і калію — 92 кг/га. Отже, це означає, що цей урожай сформувався за рахунок природної родючості ґрунтів і є наслідком їх виснаження.

Стан ґрунтового покриву у великій мірі залежить від здійснення заходів з охорони земель, які складаються з правових, організаційних, економічних, технологічних та інших заходів, спрямованих на раціональне використання земель, запобігання необґрунтованому вилученню земель сільськогосподарського призначення

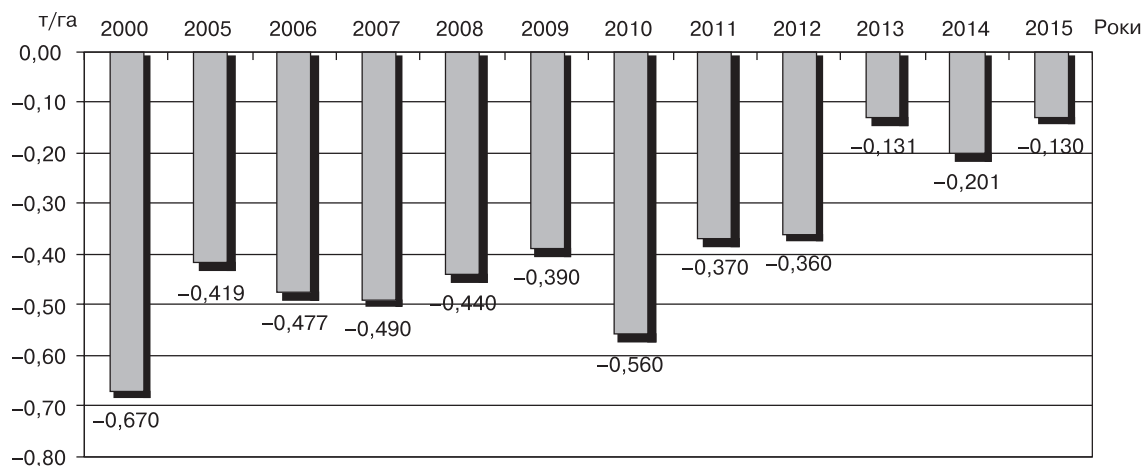


Рис. 6. Динаміка втрати гумусу в ґрунтах України, т/га
Джерело: власні розрахунки за даними ДУ «Інститут охорони ґрунтів України».

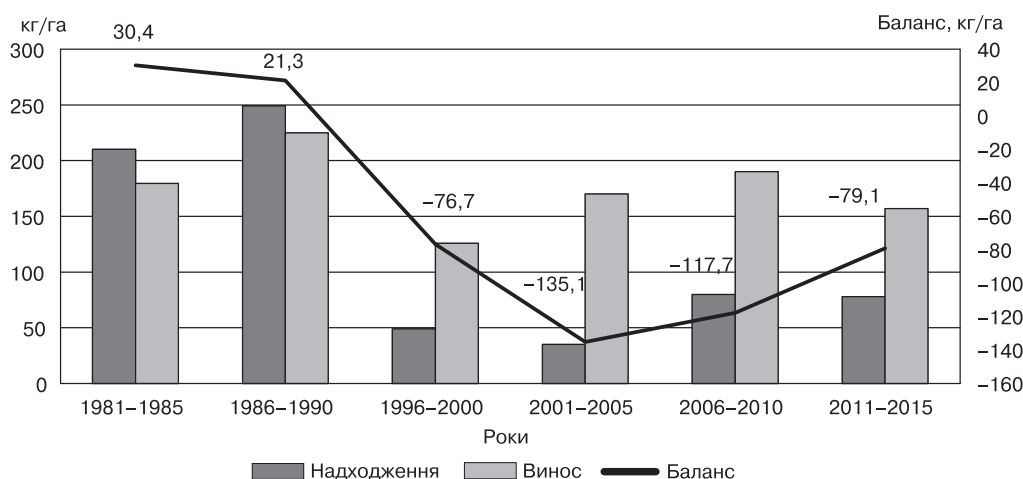


Рис. 7. Баланс поживних речовин у ґрунтах України

Джерело: власні розрахунки за даними ДУ «Інститут охорони ґрунтів України» та Держстату.

для несільськогосподарських потреб, захист від шкідливого антропогенного впливу, відтворення і підвищення родючості ґрунтів, підвищення продуктивності земель лісового фонду, забезпечення особливого режиму використання земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення [12]. Але нині в системі земельних відносин основна увага зосереджена на технічно простих роботах, таких як видача державних актів, а роботи, які стосуються збереження та відновлення родючості ґрунтів, виконуються в дуже малих обсягах. В деякій мірі це спричинено недостатнім державним фінансуванням застосування інструментів організації та охорони земель сільськогосподарського призначення. Як видно з рис. 8 за останніми даними Держгеокадастру, земель, які потребують консервації, рекультивативації та поліпшення значно більше ніж здійснено заходів з охорони земель.

Вміст гумусу та поживних речовин з кожним роком стає нижче оптимальних рівнів. Дослідження показало, що без раціонального внесення добрив вміст гумусу може зменшитися на 35–40% у наступні 20 років. Адже виробництво 1 т зерна пшениці озимої залежно від типу ґрунту передбачає близько 0,19–0,52 т його використання. На відновлення втрат таких обсягів гумусу необхідно буде витратити десятиліття, особливо зважаючи на темпи інтенсифікації землекористування [7].

ВИСНОВКИ

Трансформаційні процеси у земельних відносинах не забезпечили екологічно-збалансовану систему землекористування. Незавершений процес земельної реформи не сприяє подальшій практиці інтенсивного землеробства без внесення науково обґрунтованої кількості добрив та чергування сільськогосподарських культур.

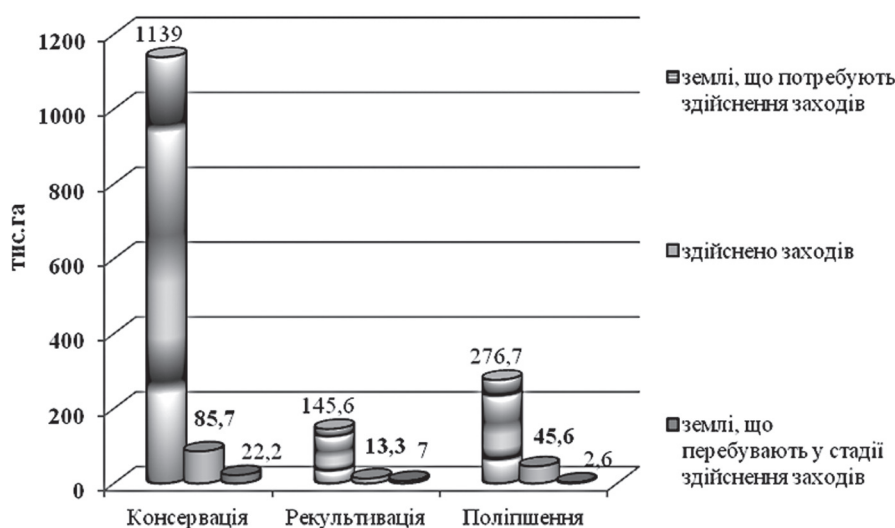


Рис. 8. Стан проведення заходів з охорони земель (ситуація на 01.01.2015 р.)

Джерело: сформовано автором за даними [13].

Дослідження продемонструвало, що сучасні методи землекористування призводять до екологічної незбалансованості земельного фонду. Нині спостерігається низький рівень здійснення заходів з охорони земель, що є однією з причин зниження родючості ґрунтів. Еколого-економічна ситуація у сфері земельних відносин, землекористування, землеустрою та охорони земель залишається складною і потребує невідкладних заходів з її поліпшення. Надмірна розораність, негативний баланс поживних речовин, недостатнє використання органічних речовин, загальна забрудненість ґрунтів можуть спричинити повну втрату потенціалу родючого шару.

Враховуючи не завершення головних завдань земельної реформи та початкову стадію відкриття ринку земель сільськогосподарського призначення сучасне землекористування повинне базуватись на послідовних, науково обґрунтованих діях, спрямованих на виконання цілого комплексу організаційно-економічних завдань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2014 році: [аналітична доп.] / Мін-во екології та природних ресурсів України. — К.: ФОП Грінь Д.С. — 2016. — 350 с.
2. Шкуратов А.И. Эколого-экономические проблемы сельскохозяйственного землепользования в процессе реформирования земельных отношений в Украине / А.И. Шкуратов // Проблемы экономики: сборник научных трудов. — Минск: Институт системных исследований в АПК НАН Беларуси, 2013. — № 1 (16). — С. 247–257.
3. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання удосконалення управління в сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення державної власності та розпорядження ними» № 413 від 7 червня 2017 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/en/413-2017-%D0%BF>
4. Оренда сільськогосподарських земель [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Держгеокадастру. — Режим доступу: <http://land.gov.ua/orenda-silskohospodarskykh-zemel-zberihaietsia-dvorazovyirozryv-mizh-platou-za-derzhavni-ta-privatni-zemli/>
5. Економічна статистика / Економічна діяльність / Сільське, лісове та рибне господарство [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Держстату України. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Володимир Гречкосій: Україна — земля, фермерство і не тільки [Електронний ресурс] // Офіційний сайт НУБіП України. — Режим доступу: <https://nubip.edu.ua/node/39845>
7. Бардась В. Математична інтерпретація залежності між ефективністю землекористування та інституціональним середовищем в аграрній сфері / В. Бардась // Економіст. — 2012. — № 8. — С. 48–51.
8. Ступень М.Г. Екологічні ризики в сільськогосподарському землекористуванні / М.Г. Ступень, О.І. Шкуратов // Теорія

- і практика розвитку агропромислового комплексу та сільських територій: матеріали XVIII Міжн. наук.-практ. форум. (20–22 вересня 2017 р.). — Львів: Ліга-Прес. — С. 205–215.
9. Лісовал А.П. Системи використання добрив: [монографія] / А.П. Лісовал, В.М. Макаренко, С.М. Кравченко. — К.: Вид. АПК, 2002. — 350 с.
 10. Рациональне використання ґрунтових ресурсів і відтворення родючості ґрунтів: організаційно-економічні, екологічні й нормативно-правові аспекти: [колективна монографія] / Нац. наук. центр «Ін-т ґрунтознавства та агрохімії ім. О.Н. Со-коловського» НААН України; За ред. С.А. Балюка, А.В. Кучера. — Харків: Сму-гаста типографія, 2015. — 426 с.
 11. Організаційно-економічні інструменти державної аграрної політики в Україні: [аналіт. доп.] / В.М. Русан, О.В. Собкевич, А.Д. Юрченко. — К.: НІСД, 2012. — 31 с.
 12. Закон України «Про охорону земель» від 19.06.2003 № 962-IV [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/962-15/page>
 13. Краснолуцький О. Здійснення землеустрою на сучасному етапі розвитку земельних відносин / О. Краснолуцький, Ю. Федорова // Землевпорядний вісник. — 2014. — № 4. — С. 2–6.

УДК 332.33 : 35.072.1

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ

І.П. Ковтуняк

асистент кафедри геодезії та землеустрою

О.І. Петрище

кандидат сільськогосподарських наук

асистент кафедри геодезії та землеустрою

Подільський державний аграрно-технічний університет

Розглянуто основні ознаки управління земельними ресурсами з урахуванням процесу децентралізації влади. Розкрито поняття управління земельними ресурсами територіальних громад в умовах децентралізації влади.

Ключові слова: децентралізація, земельні ресурси, управління земельними ресурсами, територія, територіальні громади.

На жаль, в Україні земля як чинник добробуту і зростання, як природний ресурс досі залишається недооціненою. Особливо значущими постають питання землекористування в умовах децентралізації влади України. Це пов'язано з управлінням земельними ресурсами на сучасному етапі земельної реформи, яка відбувається в країні при практично безконтрольному становленні ринкових відносин у земельній сфері, суперечливості земельного законодавства. Виникає небезпека втратити земельні території як соціально-культурне, екологічне, економічне й політичне надбання [1].

Децентралізація є однією з ключових реформ, навколо яких відбувається реалізація пакету реформ діючої влади. У чому полягає суть цієї реформи, як її реалізують на місцях, якими є очікування від її впровадження та якими є дійсні соціальні та політичні ефекти — розглянемо на прикладі Хмельницької області.

Теоретичні та методичні аспекти, зміст поняття «державне управління земельними ресурсами» розглядали зарубіжні та в незалежній Україні науковці Д. Бабміндра, В. В'юн, В. Горлачук, Д. Гнаткович, Д. Добряк, М. Лавейкін, Л. Новаковський, І. Бистряков, Г. Гуцуляк, Р. Іванух, П. Казьмір, А. Сохнич, В. Трегобчук, А. Третяк, М. Федоров, В. Цемко, В. Юрчишин. Вони проаналізували понятійний апарат системи державного управління земельними ресурсами та змістовні характеристики процесів, що відбуваються в цій сфері діяльності.

Вагомий внесок у розробку окремих аспектів державного управління земельними ресурсами зробили В. Боколаг, О. Ботезат, В. Другак, М. Ковальський, Р. Курильцев, Ю. Литвин, О. Мордвінов, А. Мерзляк, О. Охрій, В. Пересоляк, О. Проніна, Г. Шарий, О. Чеботарьова, В. Чувпило, В. Циплухіна, А. Юрченко та інші вчені.